

ارائه مدل آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان

اسماعیل کاظم پور^{۱*}، زهرا رجبی^۲، سیده معصومه عصایی^۳، حمید رضا فدایی^۴

تاریخ دریافت: ۹۶/۸/۲۰ صص ۹۵-۱۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۱۹

چکیده

پژوهش حاضر به منظور ارائه مدل آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان می باشد. روش پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نوع، توصیفی- پیمایشی است. پس از بررسی سوابق تحقیقات انجام شده در خصوص مبحث آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان، مؤلفه ها و عناصر الگو استخراج و بر مبنای آنها، الگوی آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان تدوین گردید. ۸ مؤلفه شناسایی و در قالب یک پرسشنامه محقق ساخته تنظیم شد. پس از تعیین روایی پرسشنامه توسط متخصصان، ضریب پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۴ بوده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه متخصصان و کارشناسان (حوزه برنامه ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی، تحقیقات آموزشی، اقتصاد، روانشناسی، جامعه شناسی و حسابداری) می باشد که از این تعداد ۵۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. به دلیل پراکندگی جامعه و محدود بودن تعداد افراد از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل عاملی و شاخص های معادلات ساختاری و نقش عوامل اصلی و از همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد که آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان با ۸ عامل قابل مدل سازی است که عبارتند از: مهارت زندگی، تبیین عوامل اجتماعی، آموزش مفاهیم اقتصادی، رویکرد اقتصادی جامعه، محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی، محیط آموزشی، آموزش خانواده، تبیین عوامل فردی و مهارت زندگی. که عامل "مهارت زندگی" بیشترین نقش را در تبیین آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان دارد.

کلید واژه ها: مدل، اقتصاد، آموزش، خانواده، آموزش اقتصاد خانواده

۱ - دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران
۲- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران
۳ - مربی، دانشجوی دکتری، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران
۴ - کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران
* نویسنده مسئول: kazempour.edu@gmail.com

مقدمه

تمامی اعمال و فعالیت های افراد (خردسال و بزرگسال) از ابتدای روز به نوعی با دانش اقتصادی مربوط است. آگاهی از مباحث اقتصادی، برخورد علمی را با فعالیت های اقتصادی در زندگی شخصی و اجتماعی به همراه دارد و بازدهی و بهره وری فردی و سازمانی را ارتقا می دهد. آموزش و یادگیری مباحث اقتصادی، به صورت تجربی از خانواده آغاز می شود، اما یادگیری علمی و ارزشی موضوعات اقتصادی، در نظام آموزش و پرورش و متعاقب آن در آموزش عالی امکان پذیر است (Imam Jome, 2010: 51).

نظام آموزش و پرورش هر کشوری برای تربیت هر نسلی در مواجهه با آینده ای موفق باید زمینه ها و حیطه های متنوع آموزشی و تربیتی را به درستی انتخاب کند. یکی از زمینه هایی که در آموزش و پرورش هر کشور و دنیای معاصر بسیار حائز اهمیت است: "تربیت اقتصادی" یک نسل است (Haskel & Jenkins, 2003). زندگی پیچیده امروز اقتضا می کند که نسل آینده، برای مواجهه با مشکلاتش، بر اساس مؤلفه های اقتصادی صحیحی تربیت شود (Phumaphi, 2011).

حتی کودک پیش دبستانی، در سال های نخستین تحصیلش برای زندگی موفق نیازمند این است که بداند کار کردن با ارزش است و امری است لذت بخش و مقدس و ثمره کار آن درآمد است. باید گفت درآمد به "زبان پول" خلاصه می شود و هر انسان، کالایی را که مصرف می کند حاصل دسترنج انسان هایی است که آن را تولید می کنند و باید امر تربیت اقتصادی هر نسل، در سال های ابتدای دبستان به درستی پی ریزی شود تا در سال های پایانی دبستان و دوره های بعد به کارآمدی مؤثر در این حیطه منتهی شود (Obama, 2012). کودک و خردسال باید بفهمد؛ تولید چیست؟ چگونه این روند تولید انجام می شود؟ کار چیست و ثمره آن چیست؟ مصرف، پول و ... چیست؟ این موارد به عنوان ابزاری برای زندگی چه نقشی ایفا می کنند؟ (Kakojoibari, 2012: 14). دانش اقتصادی از بنیادی ترین عوامل جلو برنده ی تغییرات و توسعه ی شتابان است و ضرورت دارد که جایگاه آن در همه ی شاخه ها و رشته های نظام آموزش و پرورش حفظ شود و ارتقا یابد (Imam Jome, 2010: 51).

دانش آموزان به عنوان نان آوران خانواده فردا، مصرف کنندگان، شهروندان و رأی دهندگان، بایستی بتوانند تصمیم هایی اقتصادی برای زندگی شان اتخاذ کنند. آن ها به عنوان اعضای جامعه با اطلاعات اقتصادی فراوانی بمباران می شوند و ممکن است به علت نداشتن شناخت کافی گمراه شوند (Mayasari, 2015). بنابراین آن ها به توانایی قضاوت اقتصادی نیاز خواهند داشت. برنامه درسی مدارس بایستی به آن ها در یادگیری مفاهیم

اقتصادی و مهارت های تصمیم گیری کمک کند. منتظر گذاشتن دانش آموزان برای آموزش اقتصاد به آن ها در دوره دانشگاه عاقلانه نیست. زیرا بیشتر دانش آموزان تحصیلات رسمی خود را در پایان متوسطه کنار گذاشته و وارد بازار کار می شوند. حتی آن دسته از دانش آموزانی که وارد دانشگاه می شوند، ممکن است واحد درسی اقتصاد را انتخاب نکنند (Seyyedi, Dortaj & Jalaee, 2011, 38-40).

اگر آموزش و پرورش این وظیفه را به عهده نگیرد، دانش آموزان این نظام از کدامین نهاد و منبع معتبر و رسمی اجتماعی می توانند دانش اقتصاد را فرا بگیرند؟ ماهواره، اینترنت و یا رسانه های داخلی و خارجی، کدام یک متولی این آموزش و منبع یادگیری می تواند باشد؟ (Imam Jome, 2010: 52)

متولی رسمی رشد همه جانبه ی اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی، سیاسی و فرهنگی خردسالان، جوانان و نوجوانان، در درجه اول نهاد آموزش و پرورش است که در مصوبات و آیین نامه های خود، آن را برای دوره های گوناگون تحصیلی پیش بینی کرده است (Imam Jome, 2010: 51). اما این به معنای رفع تکلیف و واگذاری تمام و کمال این تکلیف به دیگران نیست. لذا تعامل و مشارکت بین حاکمیت (دولت) و خانواده ها در تحقق حق بر تربیت ضروری می نماید. بر این اساس می توان گفت که علی الاصول در تمامی مراحل و سطوح فرآیند تربیت رسمی و عمومی، خانواده یکی از ارکان به حساب می آید (Haji Babae, 2012).

امروزه حوزه تعلیم و تربیت اقتصادی به یکی از حوزه های تخصصی رشته ی اقتصاد مبدل شده است. به طور مثال ارگان انجمن اقتصاددانان آمریکا، تعلیم و تربیت اقتصادی را در گستره ی هشتصد شاخه ای خود از ادبیات دانش اقتصادی معتبر شناخته و در هر شماره به معرفی ادبیات تولید شده در این زمینه می پردازد (Peighami & Toorani, 2011: 38). این در حالی است که در داخل کشور ما از گذشته تا امروز، به این موضوع به گونه ای عجیب و سؤال برانگیز توجهی نمی شود. یعنی با وجود چند میلیون کلاس درس، میلیون ها صفحه محتوای آموزشی و حتی هزاران صفحه بررسی شیوه های تعلیم و تربیت اقتصادی و هزاران برنامه صوتی- تصویری در دنیا که به آموزش اقتصاد مشغول اند، در کشور ما هنوز کم نیستند کسانی که آموزش اقتصاد را منحصراً رشته ای دانشگاهی می دانند. به همین سبک و سیاق، کتابخانه ها و مراکز علمی کشور نیز در زمینه مباحث تخصصی مربوط به اصول و قواعد طراحی برنامه های درسی اقتصاد و روش ها و تکنیک های یاددهی- یادگیری، از فقر نسبی پژوهشی و منابع اطلاعاتی رنج می برند. همچنین تصور رایج از تعلیم و تربیت اقتصادی، تصویری است ابتدایی، بعضاً غلط و عاری از ملاحظات و کارکرد های خاص مورد

نظر ادبیات اقتصادی؛ یعنی ادبیاتی که غایت آن فرهنگ سازی و مدیریت رفتار اقتصادی شهروندان باشد (Peighami & Toorani, 2011: 32).

پیشینه پژوهشی

با توجه به ماهیت اکتشافی بودن پژوهش حاضر تقریباً هیچ نوع تحقیق مستقیمی در این خصوص انجام نگرفته است.

رفیعی (Rafiee, 2009) پژوهشی تحت عنوان تأثیر مدیریت اقتصاد خانواده بر الگوی مصرف انجام داده است. یافته های تحقیق حاکی از آن است که علاوه بر این که سیاست های دولت و ساختار اقتصادی ایران در بیشتر موارد منجر به ایجاد الگوی ناصحیح مصرف شده است، خانوارها نیز نقش به سزایی در استمرار این الگوی نامناسب مصرف داشته اند. دلارامی و همکاران (Delarami et al, 2015) نقش اقتصاد خانواده در موفقیت تحصیلی فرزندان را حائز اهمیت دانسته که باید با در نظر گرفتن تاثیرات مثبت وضع عملکرد خانواده در پیشرفت تحصیلی فرزندان همواره کوشش بیشتری در بالا بردن میزان رفاه بیشتر خانواده و تامین نیازهای اقتصادی آنها به عمل آید.

امام جمعه (Imam Jome, 2010) تحقیقی با عنوان سنجش دانش اقتصادی دانش آموزان با هدف تعیین جایگاه دانش اقتصاد در برنامه درسی نظام آموزش و پرورش انجام داده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که ۷۴ درصد دانش آموزان از دانش پایه و به روز برخوردار نیستند. دانش آموزان رشته علوم انسانی از دانش اقتصاد بالاتری برخوردارند. دانش آموزان سال اول عمومی از دانش اقتصاد کمتری نسبت به سایر پایه ها برخوردار هستند. جنسیت بر دانش اقتصادی مؤثر است. نوع مدرسه بر دانش اقتصادی تأثیری ندارد.

پیغامی و تورانی (Peighami & Toorani, 2011) در پژوهشی با عنوان نقش برنامه ی درسی اقتصاد در برنامه ی تعلیم و تربیت رسمی و عمومی دنیا، ارائه یک برنامه عمل برای یک برنامه درسی مغفول، ضمن تبیین ضرورت آموزش اقتصادی به دانش آموزان و ارائه تصویری از وضعیت موجود نهادهای تعلیم و تربیت اقتصادی در دنیا و برنامه های آن ها، به چیستی و چرایی این برنامه درسی پرداخته و در انتها یک برنامه عمل، جهت دستیابی به وضع مطلوب ارائه داده است.

نتایج پژوهش سیدی و همکاران (Seyyedi et al, 2011) با عنوان بررسی پیام ها و مفاهیم اقتصادی در کتاب های دوره ابتدایی، نشان داد به طور کلی برای ارائه پیام های اقتصادی در متن کتاب های درسی بیشتر شیوه مستقیم استفاده شده است و نظم خاصی بر

ارائه پیام های اقتصادی در پایه های مختلف حاکم نبوده است و ارائه مفاهیم اقتصادی بیشتر به شیوه نظری و تئوری است.

یافته های پژوهش حسین زاده و همکاران (Hosseinzadeh et al, 2016) نشان داد متغیرهای مشارکت زنان در درآمد خانواده، تغییر و اصلاح رفتارهای مصرفی، نظارت زنان بر نحوه مصرف خانواده، اعمال محبت مادرانه برای ایجاد انضباط اقتصادی و آموزش رفتار درست اقتصادی به فرزندان با بهره وری اقتصادی خانواده رابطه مثبت دارد. همچنین مشارکت زنان در هزینه کرد درآمد خانواده و تغییر و اصلاح رفتارهای مصرفی از تبیین کننده های مهم بهره وری اقتصادی خانواده معرفی شد.

شوگ (Schug, 1991) تحقیقی را با عنوان «رشد تفکر اقتصادی در کودکان و توصیه هایی برای آموزش» در آمریکا انجام داد. او دریافت که کودکان مفاهیم اقتصادی را بر اساس مراحل رشد یاد می گیرند و بچه های کوچک تر مفاهیم آشنا و عینی را بهتر و زودتر یاد می گیرند.

رادجرز، هاثورن و ویلر (Rodgers, Hawthorne & Wheeler, 2003) تحقیقی با عنوان «آموزش اقتصاد از طریق ادبیات کودکان در دوره ابتدایی» در آمریکا انجام دادند. به طور کلی مشخص شد که بخش بزرگ مطالب کتاب های قرائت آسان، تصاویر کتاب های داستان و تصاویر کتاب های مصور، دامنه وسیعی از مطالب و مفاهیم اقتصادی را به شیوه جالب و واضحی در خود جای داده اند و بیشتر این کتاب ها مفاهیمی را در بر گرفته بودند که با استانداردهای آموزش ملی مطابقت داشتند. اما تعداد کمی از کتاب ها یک سری مفاهیم اقتصادی را در بر داشتند که کاملاً گمراه کننده و فراتر از محتوای برنامه های درسی ایالتی بودند.

شرارد و همکاران (Sherrard et al, 2011) در پژوهشی تحت عنوان "توانایی مالی در کودکان" به بررسی آموزش های مالی و صرفه جویی در برنامه ابتکاری، به نام "من می توانم پس انداز کنم" پرداخت. نتایج نشان داد که توانایی مالی کودکان زمانی افزایش می یابد که آن ها به آموزش مالی دسترسی داشته باشند همچنین آنها می توانند مفاهیم مالی را در سنین پایین درک کنند.

با توجه به ماهیت و اهداف مسأله پژوهش حاضر که ارایه مدلی برای آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان بود. در این راستا سؤال های زیر مورد بررسی قرار گرفتند:

سؤال های تحقیق

۱. در مبانی نظری مؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان کدامند؟

۲. هماهنگی درونی بین مؤلفه های تشکیل دهنده آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان چگونه است؟
۳. الگوی پیشنهادی آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان از حیث نظری باید چه چارچوبی داشته باشد؟
۴. مدل مناسب برای آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان چگونه است؟
۵. کفایت مدل ارائه شده آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان چگونه است؟

روش تحقیق

این تحقیق با توجه به اهداف و روش هایی که در بر دارد به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع، توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه ی متخصصان و کارشناسان (حوزه برنامه ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی، تحقیقات آموزشی، اقتصاد، روانشناسی، جامعه شناسی و حسابداری) است. نمونه ی تحقیق، شامل ۵۰۰ نفر از متخصصان و کارشناسان (حوزه برنامه ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی، تحقیقات آموزشی، اقتصاد، روانشناسی، جامعه شناسی و حسابداری) است که به پرسشنامه پاسخ داده اند. در این پژوهش، به دلیل پراکندگی جامعه و محدود بودن تعداد افراد از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شده است.

همچنین از بررسی سوابق تحقیقات انجام شده، پرسشنامه ای محقق ساخته تنظیم شد که شامل ۸ مؤلفه بود. ضریب پایایی هر یک از مؤلفه ها عبارتند از: آموزش خانواده ۰/۹۰، تبیین عوامل فردی ۰/۹۰، رویکرد اقتصادی جامعه ۰/۹۰، تبیین عوامل اجتماعی ۰/۸۵، محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی ۰/۷۹، محیط آموزشی مناسب ۰/۸۱، مهارت زندگی ۰/۷۱، آموزش مفاهیم اقتصادی ۰/۶۶ و ضریب پایایی کل پرسشنامه ۰/۹۴ محاسبه شد.

برای تجزیه و تحلیل داده ها در بخش آمار توصیفی؛ از ضرایب آلفای کرونباخ و در بخش آمار استنباطی از تحلیل عاملی برای الگو سازی مدل آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان استفاده شد. همچنین از شاخص های معادلات ساختاری برای کفایت مدل و نقش عوامل اصلی در تبیین مدل و از همبستگی پیرسون برای بررسی روابط عوامل آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان استفاده شده است. تحلیل با استفاده از بسته های نرم افزاری SPSS21 و Lisrel8.5 صورت گرفت.

یافته‌ها

سؤال اول. در مبانی نظری مؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان کدامند؟

برای پاسخ به این سؤال از میان منابع موجود مبانی نظری داخلی و خارجی، مؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان استخراج شدند. مؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان عموماً در قالب این مؤلفه ها قرار می گیرند؛ خانواده، عوامل فردی، عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی، برنامه ریزی، مهارت زندگی و مدرسه می باشند. که هر کدام از این مؤلفه ها، حاوی زیر مؤلفه هایی از عوامل مرتبط با خود هستند.

جدول ۱- استخراج مؤلفه ها و زیرمؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان از منابع نظری

مؤلفه	تعداد زیرمؤلفه ها	زیرمؤلفه های مربوط
۱ خانواده	۱۷	شیوه تربیت درون خانواده، سطح زندگی خانوادگی، الگوی صحیح مصرف، آشنایی والدین با مفاهیم اقتصادی، شغل والدین و ...
۲ عوامل فردی	۱۸	پرهیز از مقایسه نابجا، انگیزه رفاه نسبی، انگیزه استقلال مالی، هزینه فایده، رضایت مندی مالی، درون گرایی و ...
۳ عوامل فرهنگی	۹	همراهی برنامه ها و تبلیغات رسانه های جمعی، آگاهی از محصولات فرهنگی، فرهنگ (قومی، خانواده، کشور و ...) تدوین بازی های با محتوای آموزشی و ...
۴ عوامل اجتماعی	۱۰	بررسی جامعه مدنی، آگاهی از عملکرد و سیاست های داخلی و خارجی کشور، امیدواری نسبت به عملکرد دولت و ...
۵ برنامه ریزی	۹	آشنا سازی با اهمیت مفهوم تصمیم گیری، ضرورت انتخاب، انصراف، نگرش بلند مدت و آینده نگر و ...
۶ مهارت زندگی	۸	کمک به رشد توانمندی های شخصی، توانایی اقدام مستقل در امور مالی، رویارویی صحیح در مواجهه با شکست، آشنا سازی با الگوها و ...
۷ مدرسه	۱۰	جو مدرسه، نوع مدرسه، شیوه تدریس، معلمان آگاه و ...

سؤال دوم. آیا بین مؤلفه های تشکیل دهنده آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان هماهنگی درونی وجود دارد؟

ضریب اعتبار و همگونی بر پایه ی فرمول آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۴ به دست آمده است که در سطح بسیار خوب می باشد و نیازی به حذف هیچ یک از سؤالات نمی باشد. با توجه به این که ضریب همبستگی درونی مؤلفه ها بالا می باشد، لذا همبستگی درونی مؤلفه های تشکیل دهنده ی آزمون قابل قبول می باشد.

جدول ۲- ضریب پایایی عوامل آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان

عامل	شاخص		
	نمونه	مؤلفه	Alpha
۱ آموزش خانواده	۱۰۰	۱۷	۰/۹۰
۲ تبیین عوامل فردی	۱۰۰	۱۸	۰/۹۰
۳ رویکرد اقتصادی جامعه	۱۰۰	۹	۰/۹۰
۴ تبیین عوامل اجتماعی	۱۰۰	۱۰	۰/۸۵
۵ محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی	۱۰۰	۹	۰/۷۹
۶ محیط آموزشی مناسب	۱۰۰	۸	۰/۸۱
۷ مهارت زندگی	۱۰۰	۱۰	۰/۷۱
۸ آموزش مفاهیم اقتصادی	۱۰۰	۷	۰/۶۶
کل	۱۰۰	۸۸	۰/۹۴

سوال سوم. الگوی پیشنهادی آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان از حیث نظری باید چه چارچوبی داشته باشد؟

جدول ۳- ارزیابی آزمون کروییت بارتلت

sig	K.M.O	Chi-square	Df
۰/۰۰۰	۰/۶۶۴	۸۹۷/۳۶۷	۱۳

۶

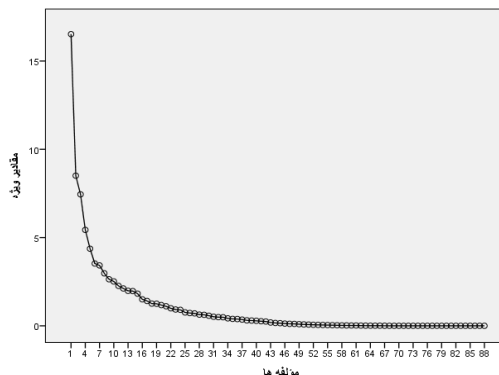
میزان آماره K.M.O در جدول فوق نشان می دهد که تحلیل عاملی در حد متوسط قابل قبول است و نتایج آن قابل تعمیم به جامعه آماری می باشند. مقدار محاسبه شده برای آزمون بارتلت در سطح ۰/۰۰۱. معنی دار است. لذا می توان نتیجه گرفت که همبستگی های موجود بین گویه ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. به عبارتی، داده ها از تناسب قابل قبولی برای تحلیل عاملی برخوردار هستند.

پس از محاسبه مقادیر اشتراک اولیه هر یک از متغیر ها با واریانس کل مشاهده شد که بیشتر اشتراک ها بالاتر از ۵/ می باشند که بیانگر توانایی خوب عامل ها در تبیین واریانس متغیر های مورد مطالعه می باشد. براساس نتایج، متغیر «ایجاد تفکر انتقادی نسبت به آموزه های مالی» دارای بیش ترین واریانس عامل مشترک است (۸۳۲/). کمترین واریانس عامل مشترک به میزان ۱۴۰/ مربوط به متغیر «آشنایی با مفهوم درآمد سرانه» می باشد.

جدول ۴- واریانس کل تبیین شده عامل ها

عامل	ارزش ویژه	درصد واریانس	واریانس جمعی
۱	۸/۹۲	۱۰/۱۳۶	۱۰/۱۳۶
۲	۸/۶۲۷	۹/۸۰۳	۱۹/۹۴۰
۳	۷/۳۲۴	۸/۳۲۳	۲۸/۲۶۳
۴	۶/۸۶۹	۷/۸۰۵	۳۶/۰۶۸
۵	۵/۹۴۷	۶/۷۵۸	۴۲/۸۲۶
۶	۵/۶۴۷	۶/۴۱۷	۴۹/۲۴۳
۷	۴/۸۸۵	۵/۵۵۱	۵۴/۷۹۴
۸	۳/۹۸۵	۴/۵۲۸	۵۹/۳۲۳

جدول فوق توصیفی از مقادیر ویژه و واریانس متناظر با هر یک از عامل ها را نشان می دهد. همان طور که مشاهده می شود تنها هشت عامل اول از مقادیر ویژه قابل قبولی برخوردار هستند. بنابر این می توان گفت که عناصر آموزش اقتصاد خانواده به هشت عامل قابل تقلیل هستند. مطابق ستون مجموع مجذورات بارهای عاملی بعد از چرخش، عامل های اول تا هشتم، به ترتیب ۱۰/۱۳۶، ۹/۸۰۳، ۸/۳۲۳، ۷/۸۰۵، ۶/۷۵۸ و ۶/۴۱۷ و ۵/۵۵۱ و ۴/۵۲۸ و هشت عامل باهم ۵۹/۳۲۳ درصد از واریانس کل متغیر های آموزش اقتصاد خانواده را تبیین می کنند و «این درصد در تحلیل عاملی خوب بوده و به واسطه آن می توان نسبت به مناسب بودن متغیر های انتخاب شده برای تحلیل عاملی نیز اطمینان حاصل کرد.

نمودار ۱- مقادیر ویژه متغیر های آموزش اقتصاد خانواده

بر اساس نمودار فوق نیز تنها هشت عامل دارای مقادیر ویژه بالاتر از ۱ هستند. بنابراین در تحلیل نهایی این هشت عامل مورد استفاده قرار گرفته و سایر عوامل از تحلیل حذف شده اند.

جدول ۵- ضرایب متغیرهای بارگذاری شده در عامل های اول تا هشتم پس از چرخش

متغیر	عامل ۱	متغیر	عامل ۲	متغیر	عامل ۳	متغیر	عامل ۴	متغیر	عامل ۵	متغیر	عامل ۶	متغیر	عامل ۷	متغیر	عامل ۸
۳۴	۰.۸۱۱	۱۴	۰.۷۰۴	۵۱	۰.۸۲۴	۲۸	۰.۶۳۳	۱۳	۰.۷۴۳	۳	۰.۷۲۴	۷۳	۰.۶۱۳	۸۷	۰.۵۴۹۳
۵	۰.۷۹۴	۳۶	۰.۶۸۹	۲۶	۰.۷۵۴	۶۱	۰.۶۱۸	۱۵	۰.۶۸۷	۱۰	۰.۷۱۰	۱۹	۰.۵۶۴	۸۶	۰.۴۶۲
۵۳	۰.۷۲۵	۷۸	۰.۶۸۲	۶۹	۰.۷۴۷	۴۶	۰.۶۱۳	۱۸	۰.۶۷۹	۱۲	۰.۶۷۶	۷۶	۰.۵۴۲	۶۶	۰.۴۱۳
۵۸	۰.۷۱۸	۶	۰.۶۸۰	۵۵	۰.۶۶۳	۵۶	۰.۵۹۱	۶۷	۰.۶۶۲	۴	۰.۵۴۸	۴۵	۰.۵۳۸	۸۸	۰.۴۰۷
۶۳	۰.۶۸۷	۴۹	۰.۶۵۶	۶۲	۰.۶۴۹	۴۱	۰.۵۷۴	۶۴	۰.۵۶۸	۲۰	۰.۴۹۹	۲۹	۰.۴۸۶	۸۳	۰.۳۹۸
۲۷	۰.۶۶۷	۱	۰.۶۱۶	۳۷	۰.۶۱۶	۳۳	۰.۵۵۵	۷۰	۰.۵۰۹	۲۲	۰.۴۷۹	۵۹	۰.۴۸۰	۸۲	۰.۳۸۳
۲۴	۰.۶۵۶	۷۷	۰.۶۰۷	۴۴	۰.۶۱۳	۴۳	۰.۵۴۶	۱۶	۰.۴۵۰	۶۰	۰.۴۳۳	۳۵	۰.۴۴۱	۸۱	۰.۲۷۴
۳۲	۰.۶۰۲	۵۷	۰.۵۸۴	۷۵	۰.۵۶۵	۱۱	۰.۵۳۱	۸۴	۰.۳۰۴	۷	۰.۳۹۹	۷۴	۰.۴۱۰		
۸	۰.۵۴۵	۵۰	۰.۵۵۸	۴۷	۰.۵۰۶	۲	۰.۵۱۷	۸۵	۰.۲۳۸	۳	۰.۷۲۴	۶۵	۰.۳۸۹		
۵۴	۰.۵۴۱	۲۳	۰.۵۱۱			۴۰	۰.۴۷۷					۳۱	۰.۳۸۵		
۶۸	۰.۵۳۰	۳۹	۰.۵۱۰												
۸۰	۰.۴۸۵	۱۷	۰.۵۰۷												
۷۲	۰.۴۶۹	۷۱	۰.۵۰۵												
۲۵	۰.۴۵۵	۵۲	۰.۴۹۳												
۴۲	۰.۴۴۶	۲۱	۰.۴۸۴												
۷۹	۰.۴۴۰	۴۸	۰.۴۷۳												
۹	۰.۴۱۰	۳۸	۰.۴۵۸												
		۳۰	۰.۴۳۰												

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: شغل والدین، میزان آشنایی والدین با مفاهیم اقتصادی، سطح زندگی خانوادگی (رفاه مالی دانش آموز)، وجود الگوی صحیح مصرف در خانواده و ... لذا عامل اول را می توان «آموزش خانواده» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: کشف نبوغ و توانمندی های مالی خود با کمک روش های تدریس صحیح، احساس رضایت مندی مالی در زندگی، انگیزه رفاه نسبی در زندگی آینده، انگیزه استقلال مالی در زندگی آینده و ... لذا عامل دوم را می توان «تیین عوامل فردی» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: میزان تمایل والدین به دنبال نمودن اخبار اقتصادی کشور و جهان، بررسی وضعیت صنایع کشور و تأثیر آن بر تصمیمات مالی، امیدواری نسبت به عملکرد دولت یا هیأت حاکمه، تأثیر جهانی شدن (به معنی یکسان سازی

فرهنگی) بر الگوی مصرف و ... لذا عامل سوم را می توان «رویکرد اقتصادی جامعه» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: حضور و توانایی تحلیل جریان‌ات، تحولات و وقایع اقتصادی کشور، درک مشترک همه اعضای جامعه از مسائل مهم اقتصادی (مثل کسری بودجه، تورم و ...) آگاهی از تأثیر فعالیت سازمان های بین المللی در اقتصاد خانواده و... لذا عامل چهارم را می توان «تبیین عوامل اجتماعی» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: ایجاد تفکر انتقادی نسبت به آموزه های مالی، برپایی بنگاه اقتصادی فرضی و تولیدی، بازاریابی و فروش در آن و ارزیابی نتایج اقتصادی، آشنا سازی دانش آموز با اهمیت مفهوم "تصمیم گیری"، آموزش چرایی تفاوت درآمد افراد بر اساس برنامه های آموزشی (داستان)، تدوین بازی های با محتوای آموزشی و فرهنگی برای آموزش مسائل مالی، تحلیل سرمایه های انسانی دانش آموز و چگونگی بهبود و ارتقای آن و ... لذا عامل پنجم را می توان «محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: تشویق دانش آموز برای یادگیری مفاهیم مالی و نتایج مثبت آن در زندگی آینده، جذابیت های ظاهری و رفتاری معلم جهت هدایت دانش آموز به درک مفاهیم اقتصادی، امکانات آموزشی در زمینه مالی با جذابیت های متناسب با این سنین، قرار گرفتن در جمع همسالان مشتاق به یادگیری مفاهیم مالی و... لذا عامل ششم را می توان «محیط آموزشی مناسب» نام گذاری کرد.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: اندیشیدن به پرسش: "چگونه باید خواسته های خودم را انتخاب و تعدیل کنم؟" آموزش تفکر خلاق نسبت به آموخته های مالی، آشناسازی دانش آموز با الگوهای موفق داخلی در زمینه اقتصادی، پرهیز از مقایسه نابجای توانمندی های مالی با همسالان و ... لذا عامل هفتم به نام «مهارت زندگی» نام گذاری می شود.

متناسب با مبانی نظری، با توجه به ماهیت عوامل: آشنایی با فعالیت سازمان تجارت جهانی^۱، آشنایی با فعالیت های اقتصادی بانک ها با سپرده های مردم، آشنایی با مفهوم مال حلال و حرام، آشنایی با نظریه پردازان اقتصادی خارجی، آشنایی با نظریه پردازان اقتصادی داخلی، آشنایی با مفهوم درآمد سرانه و ... لذا عامل هشتم را می توان «آموزش مفاهیم اقتصادی» نام گذاری کرد.

^۱ WTO

قابل ذکر است که با عنایت به بارگذاری متغیرها در مرحله چرخش در تحلیل عاملی، عامل «عوامل فرهنگی» حذف و «رویکرد اقتصادی جامعه» جایگزین آن شد.

جدول ۶- ضریب پایایی عوامل آموزش اقتصاد خانواده

	شاخص		عامل
	مؤلفه	نمونه	
Alpha			
۱	خانواده	۱۰۰	۱۷
۲	عوامل فردی	۱۰۰	۱۸
۳	رویکرد اقتصادی	۱۰۰	۹
۴	عوامل اجتماعی	۱۰۰	۱۰
۵	برنامه ریزی	۱۰۰	۹
۶	مدرسه	۱۰۰	۸
۷	مهارت زندگی	۱۰۰	۱۰
۸	آموزش مفاهیم اقتصادی	۱۰۰	۷
	کل	۱۰۰	۸۸

نتایج جدول فوق نشان می دهد کل شاخص و هر عامل به طور جداگانه از پایایی بسیار خوبی برخوردار هستند. قابل ذکر است که با عنایت به بارگذاری متغیرها در مرحله چرخش در تحلیل عاملی، «عوامل فرهنگی» حذف و «رویکرد اقتصادی» جایگزین آن شد. گویه های مربوط به عامل «رویکرد اقتصادی» به شرح ذیل هستند؛ میزان تمایل والدین به دنبال نمودن اخبار اقتصادی، بررسی وضعیت صنایع کشور و تأثیر آن بر تصمیمات مالی، امیدواری نسبت به عملکرد دولت، انگیزه شخصی برای یادگیری مسائل مالی، کشف نبوغ و توانمندی های اقتصادی خود با روش های تدریس صحیح، اندیشیدن به جمله «مهم ترین ثروت فکر و ذهن انسان است» جهانی شدن (به معنای یکسان سازی فرهنگی) بر الگوی مصرف، توجه به تفاوت های شخصی افراد در آموختن مسایل مالی و پرهیز از تهیه لوازم غیر ضروری در زندگی شخصی. ماهیت بیشتر این متغیرها در حوزه رویکرد اقتصادی است. لذا عامل سوم به این عنوان، نام گذاری می شود.

جدول ۷- ماتریس همبستگی پیرسون بین عوامل آموزش اقتصاد خانواده به دانش آموزان

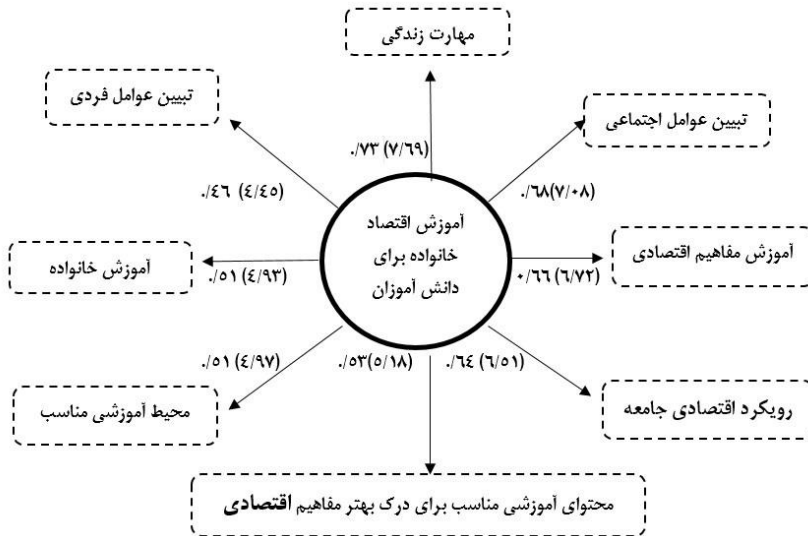
مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱ خانواده	۱							
۲ عوامل فردی	.۲۴۹*	۱						
۳ رویکرد اقتصادی	.۱۶۵*	.۴۱۸**	۱					
۴ عوامل اجتماعی	.۲۰۸*	.۵۱۸**	.۲۹۵**	۱				
۵ برنامه ریزی	.۳۶۵**	.۲۰۸**	.۵۳۹**	.۰۳۴*	۱			
۶ مدرسه	.۱۸۴*	.۵۱۲**	.۵۵۷**	.۵۰۰**	.۳۹۹**	۱		
۷ مهارت زندگی	.۵۰۲**	.۳۹۲**	.۳۹۵**	.۳۶۸**	.۳۵۴**	.۴۳۱**	۱	
۸ آموزش مفاهیم اقتصادی	.۱۷۶*	.۲۴۷**	.۱۳۸*	-.۰۴۷**	.۱۱۴	.۰۹۱*	.۱۱۱*	۱

** سطح معنی داری در سطح ۰/۰۱ * سطح معنی داری در سطح ۰/۰۵

جدول فوق ضرایب همبستگی بین عوامل اصلی آموزش اقتصاد خانواده را نشان می دهد. نتایج حاکی از آن است که بین بیشتر عوامل در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ همبستگی وجود دارد. بیشترین همبستگی بین مؤلفه «رویکرد اقتصادی» و «مدرسه» به میزان (۰/۵۵۷) محاسبه شده است.

سوال چهارم. مدل مناسب برای آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان چگونه است؟
الگوی نهایی پیشنهادی آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان:

نمودار زیر بار عاملی بین آموزش اقتصاد خانواده و عوامل اصلی آن را نشان می دهد. همان گونه که مشاهده می شود تمام روابط از سطح متوسط به بالا هستند. با توجه به مقادیر t تمام روابط معنی دار می باشند. داده های مندرج در پیکان اتصال متغیر پنهان (آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان) به عنوان بارهای عاملی محسوب می شوند.

$$\text{Chi-square} = 90/17 \quad \text{DF} = 20 \quad \text{P-value} = .000 \quad \text{RMSEA} = .188$$

شکل ۱- مدل ساختاری روابط بین آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان و عوامل اصلی

بیشترین بار عاملی به میزان ۰/۷۳ مربوط به عامل «مهارت زندگی» می باشد. بار عاملی برای عامل «تعیین عوامل اجتماعی» ۰/۶۸، برای عامل «آموزش مفاهیم اقتصادی» ۰/۶۶، برای «رویکرد اقتصادی جامعه» ۰/۶۴، برای عامل «محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی» ۰/۵۳، برای «محیط آموزشی مناسب» و «آموزش خانواده» ۰/۵۱ و برای «تعیین عوامل فردی» ۰/۴۶ محاسبه شده است. هر چه قدر بار عاملی بزرگ تر و به ۱ نزدیک تر باشد بیانگر این است که هر عامل مشاهده شده بهتر می تواند آموزش اقتصاد خانواده را تبیین کند. بر این اساس، عامل مهارت زندگی بیش ترین نقش را در تبیین «آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان» دارد.

مقادیر داخل پرانتز سطح معنی داری بارهای عاملی مشاهده شده در سطح ۰/۰۵ می باشد. تمام مقادیر بالاتر از ضریب اطمینان ۱/۹۶ (مقدار آماره t در سطح ۹۵ درصد) می باشد که بیانگر معنی داری تمام ضرایب می باشد. سوال پنجم، آیا مدل ارائه شده آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان از کفایت لازم برخوردار است؟

برای مناسب بودن مدل پیشنهادی چند شاخص مورد توجه قرار گرفته است. یکی از این شاخص ها، شاخص نیکویی برازش (GFI) است. دامنه تغییرات شاخص مذکور بین صفر و

یک است. هر چه قدر مقدار محاسبه شده به یک نزدیک تر باشد بیانگر برازش بهتر مدل است. شاخص دیگر مقیاس نیکویی برازش تعدیل شده است (AGFI). شاخص مذکور تا حدی نسبت به حجم نمونه و درجات آزادی مدل، معیار (GFI) را تعدیل می کند. مقدار (AGFI) از صفر تا یک است و مقادیر نزدیک به یک نشان دهنده نیکویی برازش مدل است. در عوامل هشت گانه ارائه شده، تمام مقادیر نزدیک به معیار در نظر گرفته شده می باشد.

جدول ۸- شاخص کفایت مدل طراحی شده آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان

	شاخص			عامل
	AGFI	GFI	NFI	
۱	.۸۷	.۹۶	.۹۳	خانواده
۲	.۸۴	.۹۵	.۸۰	عوامل فردی
۳	.۹۵	.۹۸	.۹۱	رویکرد اقتصادی
۴	.۸۲	.۹۴	.۹۰	عوامل اجتماعی
۵	.۹۷	.۹۹	.۹۵	برنامه ریزی
۶	.۹۳	.۹۹	.۹۰	مدرسه
۷	.۸۷	.۹۶	.۷۷	مهارت زندگی
۸	.۸۰	.۸۹	.۸۶	آموزش مفاهیم اقتصادی
	.۷۱	.۸۴	.۷۵	مدل نهایی

بنابراین می توان گفت که مدل دارای برازش نسبتاً خوبی است. همچنین می توان به محاسبه شاخص (NFI) اشاره نمود که میزان آن نزدیک به ۰/۹ است که نشان دهنده برازش قابل قبول است. در مدل نهایی نسبت به عوامل هشت گانه و بر اساس شاخص های ارائه شده، برازش مدل در حد متوسط و در مجموع قابل قبول است. بدین ترتیب می توان این نتیجه را اعلام کرد که مدل ارائه شده با مدل نظری از پیش تعیین شده هماهنگی دارد و می توان به محیط واقعی تعمیم داد.

نتیجه گیری

در این پژوهش تلاش شده است مدلی برای آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان، ارائه گردد. از یافته های مطالعات اسنادی و میدانی در حوزه آموزش اقتصاد خانواده از طریق مراجعه به منابع موجود و با استفاده از فرآیند تحلیلی، الگوی مورد نظر طراحی و اعتبار یابی شده است. بر اساس مدل به دست آمده، مؤلفه های آموزش اقتصاد خانواده برای دانش

آموزان شامل: آموزش خانواده، تبیین عوامل فردی، رویکرد اقتصادی جامعه، تبیین عوامل اجتماعی، محتوای آموزشی مناسب برای درک بهتر مفاهیم اقتصادی، محیط آموزشی مناسب، مهارت زندگی و آموزش مفاهیم اقتصادی می باشند. با این هدف که دانش آموزان امروز تصمیم گیرانی شایسته و عاقل در زندگی فردی و اجتماعی خود و افرادی مولد، کارآفرین و بهره ور به عنوان نیروی کار در آینده باشند به خانواده ها دوری از مصرف گرایی و تبعیت از الگوی صحیح مصرف همچنین افزایش آشنایی والدین نسبت به مفاهیم اقتصادی پیشنهاد می گردد. به رسانه ها (به ویژه تلویزیون) که توانایی اصلاح فرهنگی دارند پیشنهاد می شود به بسترسازی در زمینه الگوی صحیح مصرف و فواید یادگیری مفاهیم مالی از طریق قهرمان سازی و اسوه پروری در فیلم ها و سریال ها و برنامه ها پردازند.

آموزش و پرورش به اصلاح نگرش خود در زمینه تعلیم و تربیت اقتصادی پردازد و با به کارگیری آموزگاران قابل و با کفایت و امکانات آموزشی لازم در زمینه مالی با جذابیت های متناسب با سن دانش آموزان با کمک روش تدریس یادگیری با عمل گام مثبت در این زمینه بردارند. به برنامه ریزان آموزشی و درسی و وزارت خانه ها و دستگاه های متولی امر آموزش و فرهنگ، پیشنهاد می گردد به بررسی تجارب انباشته شده دنیا در زمینه تعلیم و تربیت و فرهنگ سازی اقتصادی پرداخته و از طریق برنامه درسی و سیاست های مربوطه، طراحی محصولات آموزشی، فرهنگی، تفریحی شامل کتاب به ویژه کتاب های مصور با استفاده از ادبیات سنین کودکی و نوجوانی، اشعار، ترانه ها و انواع هنرها، فیلم و بازی ها، اجرای نمایشنامه های ساده در حوزه آموزش مفاهیم مالی به ارتقای توانایی های دانش آموزان در تصمیم گیری هایی که حال و آینده آنان را تحت تأثیر قرار می دهد، به آموزش مفاهیم اصول اساسی مربوط به زندگی اقتصادی، و رفتار سازی در این زمینه، برای سنین پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه پردازند. در زنجیره محتوای آموزشی، آشناسازی دانش آموزان با مفاهیم اقتصادی و پیوند با هنجارها و واقعیت های اقتصادی و دینی جامعه و مقتضیات بومی با هدف فهم خوب و کافی از دانش اقتصاد برای دانش آموزان و درک مشترک از مسائل مهم اقتصادی به نحوی که بتوانند در عرصه مسائل اقتصادی شخصی و مسائل پیچیده تر در آینده از قبیل سیاست های اقتصادی کشور، ادراک، قضاوت و رفتارهای مستدل و عقلایی از خود نشان دهند.

عامل "مهارت زندگی" بیشترین نقش را در تبیین «آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان» دارد. لذا پیشنهاد می گردد با توجه به این که دانش آموزان سرمایه های انسانی و آینده سازان فردا هستند، سایر مؤلفه های مؤثر در مدل به چگونگی بهبود و رشد این سرمایه های انسانی پردازند و در راستای آموزش و ایجاد دانش پایه اقتصادی، مهارت ها، نگرش ها و

عادت های درست در آنها همت گمارند تا آنان برای نقش های شان در هر موقعیت از زندگی اقتصادی به عنوان مصرف کنندگان، تولید کنندگان و شهروندان اقتصادی آماده گردند. و همچنین پرورش روحیه مشارکت دانش آموزان در فعالیت های اقتصادی، عدم مقایسه توانمندی های مالی با همسالان، آموزش تفکر خلاق نسبت به آموزه های مالی را در نظر داشته باشند.

محقق در این پژوهش به بررسی عوامل کلی تأثیر گذار بر آموزش اقتصاد خانواده برای دانش آموزان پرداخته است، پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی، با نگاهی ویژه به عوامل هماهنگ و سازگار با فرهنگ و ارزش های دینی و بومی در راستای ارتقای مهارت های زندگی دانش آموزان پرداخته شود. همچنین به طراحی محصولات آموزشی، فرهنگی، تفریحی (شامل کتاب، شعر، فیلم، بازی و ...) در حوزه "آموزش مفاهیم مالی" برای سنین پیش دبستانی، ابتدایی و متوسطه پرداخته شود.

References

- Delarami, Ali; Piri Harati, Hasan; Barkhordar, Mahdi; Soufi, Meysam. (2015). The impact of family economic in student achievement. International conference of psychology & educational science. Tehran. [In Persian]
- Haji Babae, H. R. (2012). A Study on the Characteristics "the School which I Like" a according to the document on Fundamental development in education. Quarterly Journal of Educational Innovations. 11(2), 51-74. [In Persian]
- Haskel, J., & Jenkins, S. J. (2003). Teaching Economic Principles through Literacy Methods, Idaho State University, Journal of Economics and Economic Education Research, 4(2), 19-43.
- Hosseinzadeh, Ali Hosseini; Shahriyari, Marzieh; Faraji Behbahanizadeh, Maryam. (2016). The Women and economic productivity in terms of Razavi Approach. Women in Development & Policy Journal, Vole 14. N 3. P 396-379. [In Persian]
- Imam Jome, F. (2010). Student Economic Knowledge Assessment, Journal of Social Science Education Growth, 13(46), 50-57. [In Persian]

- Kakojoibari, A. A. (2012). Responsibility for education in student economic education. *Journal of Whisper, Teachers media*. 92. P: 14. [In Persian]
- Mayasari, S. (2015). Feminist Economy in Family Economic Education to Build Economic Morality of Pancasila. *IOSR Journal of Economics and Finance (IOSR-JEF)*. Volume 6, Issue 6. Ver. II (Nov. - Dec. 2015), PP 35-40 www.iostrjournals.org
- Obama, Barack. (2012). The economics of higher education, a report prepared by the department of the treasury with the department of education. "We can't allow higher education to be a luxury in this country. It's an economic imperative that every family in America has to be able to afford", February 27, 2012
- Peighami, A. & Toorani, H. (2011). A study on the role of economy curriculum in formal and general curriculum of the world: An operational plan for a neglected curriculum Abstract. *Quarterly Journal of Educational Innovations*. 10(1), 31-52.
- Phumaphi, Joy. (2011). Family Planning and Economic Growth. Council on Foreign Relations, 58 East 68th Street, New York, NY 10065.
- Rafiee, H. (2009). The Impact of Family Economy Management on the Pattern of Consumption. *Journal of Cultural-Defense Women and Family*. 5(6), 169-200. [In Persian]
- Rodgers, Y., Hawthorne, S., & Wheeler. R. C. (2003). Economic Literacy among Primary Grades Students, *Eco kids Working Paper Series, Working Paper*.
- Schug, M. C. (1991). The Development of students Economic Thought: Implications for Instruction, Washington D.C: NEA Professional Library.
- Seyyedi, B., Dortaj, F., & Jalae, S. A. (2011). The Study of Economic Prerequisites in the Primary Education Text-books. *Journal of Iranian economic research*. 16(49). 35-69. [in Persian]
- Sherrard Sherraden, M., Johnson, L., Guo, B. & Elliott, W. (2011). Financial Capability in Children: Effects of Participation in a School-based financial Education and Savings Program. *Journal of Family & Economic Issues*. 32(3), 385-399.